

Kuikens laten groeien: tips en trucs

Over de ideale groeisnelheid van kuikens zullen er altijd meningsverschillen blijven bestaan. Sommigen waarschuwen dat te snelle groei soms nadelen heeft en ongetwijfeld is dat afhankelijk van het betreffende ras. De meeste fokkers willen liefst dat hun kuikens vlot en snel opgroeien en volgens mij hebben ze gelijk. Mijn eerste buff Orpington kuikens kippen meestal uit in de tweede of de derde week van maart en de meeste hanen daarvan zijn begin oktober klaar voor de eerste tentoonstellingen. Steeds weer ontmoet ik fokkers die daar 2 tot 3 maanden meer voor nodig hebben en die nieuwsgierig zijn naar "het grote geheim". Het ultieme wonderdrankje moet ik echter zelf nog ontdekken. De beste tips en trucs die ik de laatste 20 jaar heb geleerd, kan ik wel vertellen.

Men zou denken dat de grootste kuikens ook voorbestemd zijn om later de grootste van de groep te worden. Vooral bij rassen met veel variatie in de grootte van de eieren is dat echter een illusie. De grootte van de beide ouders bepaalt de uiteindelijke grootte van de volwassen nakomelingen maar de grootte van het ei bepaalt de grootte van het eendagskuiken. Dus grote hennen die kleine eieren leggen geven kleine kuikens die dikwijls de genetische aanleg hebben om later de grootste van de groep te worden. Na ongeveer een maand hebben de kleine kuikens het verschil ingehaald. Mooie grote eieren is natuurlijk een lovenswaardig doel op zich, maar je kunt niet alles tegelijk aanpakken. Selecteer dus niet te snel je kleinere kuikens weg.

Zodra er kuikens zijn, zoekt iedereen het beste voer. De algemene stelling is dat de grote voederfabrikanten hun uitgebalanceerde voeders voorzien van de ideale samenstelling voor het beoogde doel. De kippenfokker verstrekt in de opgegeven periode kuiken-

voer, opfokvoer of foktoomvoer. Af en toe nog wat graan erbij mag nog net, maar meer eigen initiatieven worden meestal afgeraden, want dan wordt de ideale verhouding van de voedingsbestanddelen misschien verstoord. Kippen zijn van nature alleseters en hun voedingsbehoeften reduceren tot een samenstelling van basisingrediënten is niet logisch. De meeste liefhebbers voelen dat ook zo aan, getuige het feit dat er zeer veel gewerkt wordt met allerlei voedingssupplementen die tegenwoordig in een grote verscheidenheid in de rekken staan in de dierenspeciaalzaken. Ik ben er van overtuigd dat de meeste van die producten overbodig zijn als er genoeg variatie zit in de dagdagelijkse voeding. Variatie is ook veel beter voor de darmwerking, voor de ontwikkeling van eigen afweer en voor het voorkomen van verveling.

Als de kuikens 3 of 4 dagen oud zijn, geef ik ze hun eerste groenvoer. Meestal is dat peterselie, brandnetel of citroenmelisse die ik zeer fijn versnipper. Naarmate de kuikens ouder worden, laat ik de snippers steeds groter. Als ze bijvoorbeeld 4 à 5 weken oud zijn, eten ze zonder problemen volledige bladeren. Als het voorjaar vordert, verzamel in allerlei wilde planten. Ik heb dan in de auto altijd een emmer en een buxusschaar mee en op de weg van mijn werk naar huis heb ik mijn vaste verzamelplekken op stukken braakliggend terrein, natuurgebieden of maïsvelden die de boeren een jaar laten rusten. Naargelang de tijd van het jaar verzamel ik de planten die op dat ogenblik het krachtigst groeien of in zaad staan en al verzamelend knip ik voortdurend met de buxusschaar alles fijn. Zo heb ik op enkele minuten tijd mijn emmer vol met een grote verscheidenheid van wilde kruiden: klein hoefblad, paardenbloem, vogel-

muur, hoornblad, grote en kleine weegbree, verschillende soorten kruiskruid, kamille, duizendblad, boerenwormkruid, bijvoet, zuring, brandnetel, dovenetel, moeraspirea... Aanvullend geef ik ook nog kruiden uit mijn tuin zoals tijm, citroentijm, citroenmelisse, munt, rozemarijn, lavendel, lavas, bieslook, echinacea en oregano.

Geef de jonge dieren ook al zeer vroeg steentjes en grit. Ik gebruik klein spul voor kanaries, al van in de eerste week. Zorg ervoor dat je niet alleen grit geeft (kalk dus) maar ook scherpe kiezel. Echt heel belangrijk en zeer dikwijls vergeten. Veel fokkers beginnen daar pas mee als de kuikens al veel te oud zijn of geven wel grit maar vergeten de kiezel.

Veel lucht, frisse lucht, is ook belangrijk. Er worden mooie kuikenopfokbakken gekocht en geknutseld, met roosters en vensters en warmteplaten en noem maar op. Allemaal prachtig en vooral zeer zuinig in verbruik maar bijna altijd is de omgevingslucht in het hok een regelrechte ramp. Steeds weer kom ik bij fokkers waar je achterover valt als ze de kuikenbak open doen. Een klein kind begrijpt dat zoiets niet ideaal is voor de beste snelle groei. Dus zet de jonge dieren wel warm genoeg, maar geef ze lucht, lucht, lucht,

Kuikenopfok in een simpele kartonnen doos : veel lucht, eten en drinken zonder slaag te krijgen. Groen van bij het begin en strooisel om vanaf de eerste week al te scharrelen. Simpel en doeltreffend.

verse propere lucht. De iets hogere elektriciteitsrekening weegt niet op tegen de betere gezondheid en dus groei van uw jonge dieren.

Mestkontjes moet je goed opvolgen in de eerste 3 à 4 dagen, anders geraakt een gedeelte van de kuikens soms te erg vervuild, de cloaca koekt dicht en de kuikens krijgen groeiachterstand of erger. Dat heeft niks te maken met een ziekte, de darmpjes moeten gewoon geraken aan de voeding en dat gaat bij de meeste kuikens vanzelf, bij sommige iets moeizamer. Na enkele dagen verdwijnt het darmprobleem vanzelf, maar bij een gedeelte van de kuikens hangt er ondertussen zoveel gedroogde mest aan de cloaca dat het mestkontje alleen maar erger wordt. Door de kuikens de eerste

Echinacea, stimuleert natuurlijke afweer, ze eten het zeer graag en het past in iedere siertuin.

Boerenwormkruid, een van de beste natuurlijke wormremmers.

3 tot 5 dagen voortdurend te controleren en proper te maken is ieder kuiken uit de problemen zodra het normale mest maakt. Kuikens moeten altijd helemaal perfect proper zijn.

Meelwormen zijn een toverproduct. Sommige kuikens zijn wat apathisch, te rustig, lui... Een paar meelwormen per kuiken veranderen de groep is een helse drukte en aansluitend eet iedereen zijn kropje vol en daarna gaan ze weer terug slapen. Eten, slapen, eten, slapen... zo zou het de eerste weken altijd moeten gaan. Ze worden de meelwormen zeer snel gewoon, eigenlijk worden ze er aan verslaafd. De hele zomer kan je de groep aanhalen en activeren met slechts enkele wormen per kuiken. Niet overdrijven natuurlijk, dat is nooit goed. Ook geraspte kaas of gekookt ei zorgt voor extra opwinding en activiteit. Het grootste voordeel is dat je ook de wat minder actieve kuikens aanzet om te eten. Zonder input van de fokker zijn het altijd dezelfde kuikens die in de eetbakken staan en het zijn altijd dezelfde die maar ergens staan te staan. Het onderlinge verschil wordt steeds groter. Vooral de eerste drie weken zijn belangrijk. Als je dan de groep regelmatig in rep en roer zet, krijg je na enkele dagen ook de wat minder vinnige kereltjes mee in de running.

Vers drinkwater is in ieder geval het belangrijkste groeihormoon. Je kan daar als fokker nooit teveel tijd in investeren. Het is welbekend dat hoenders veel minder drinken naarmate het water warmer is. Als ze niet drinken, eten ze ook niet. Dat zie je perfect tijdens een hittegolf. De dieren hebben het te warm, ze staan te hijgen of ze liggen in groepen op de grond, snavels open. Ze drinken nauwelijks en eten doen ze al helemaal niet. Geef je vers koud water dan wordt heel de groep actief, ze gaan onmiddellijk drinken, koelen af en beginnen vlak erna allemaal te eten. Als je dus je dieren met de best mogelijke groei voorbij

een hittegolf wil brengen, moet je vooral veel met koud water in de weer zijn, zoveel als je kan, vooral ook 's avonds laat, net voor ze gaan slapen. Ook op koelere dagen is regelmatig water ververst essentieel. Door het opfokmeel dat aan de snavels hangt, vervuult het drinkwater zeer snel en ze drinken dan veel minder. Drinkwater met een stoflaag erop drinken ze ook niet graag.

Blijf steeds fijngehakt groen (kruidenmengsels) onder het opfokvoer mengen om variatie te creëren, vooral als de uitlopen niet begroeid zijn. De basisverhoudingen in het opfokvoer moeten we in ere houden, maar dat betekent niet dat we steeds alleen maar dezelfde korrel moeten geven. Variatie doet eten. Groenten en kruiden en bessen, fijngemaakt en onder het voer gemengd maakt dat de kuikens het voer veel interessanter vinden. Ze vinden het lekkerder en ze eten meer en regelmatig. Ze zijn ook veel meer bezig met hun eten en ze laten elkaar meer gerust. Via het groen krijgen ze veel vitaminen mee en ze hebben een betere, stabielere darmwerking.

Het is veel beter om regelmatig een gedoseerde hoeveelheid te voeren. Dagelijks bijvoorbeeld, of indien mogelijk zelfs meermaals per dag. Dit is veel beter dan grote silo's te gebruiken waar ineens voor meerdere dagen voer in gaat. Stof op het voer neemt de eetlust weg. Vers voer doet eten, een nieuwe zak open doen doet eten. Je hebt dan ook veel meer voeling met de conditie van je kuikens. Je ontdekt veel sneller problemen omdat je onmiddellijk merkt dat je kuikens lustelozier worden als er iets misloopt. Zeer belangrijk dat je jezelf daarin oefent. Als de kuikens bij de voederbeurt niet normaal gretig zijn, moet je als fokker al in een zeer vroeg stadium alerter worden en dat is een reuzegroot voordeel in de aanpak van de meeste problemen.

Want opgroeiende kuikens moeten liefst nooit ziek worden natuurlijk. Nooit een wormbesmetting. Nooit coccidiose. Nooit platte mest. Iedere ziekte is groeistilstand. Iedere kuur met geneesmiddelen ook. Een voorbehoedende kuur ook! Een vaccinatie niet, dat is een leerproces. Je kuikens een vaccinatieprogramma laten doorlopen is hetzelfde als je kinderen naar school sturen. Het afweersysteem van je kuikens leert de ziekteverwekker kennen en wapent zich en slaat alle opgedane kennis op in een soort geheugen. Dus vaccineer ik voor de meest voorkomende virussen en ook voor coccidiose. In het vorige Vlaams Neerhof heeft Filip perfect uitgelegd hoe dat moet en ik kan uit eigen praktische ondervinding bevestigen dat gevaccineerde kuikens veel vlotter zonder problemen voorbij het natte voorjaar geraken. Iedere kuur tegen coccidiose geeft veel kans op schimmel in de pennen. Ook een overbodige "voorbehoedende" kuur.

Om wormen te voorkomen voer ik regelmatig kruiden die het de wormen moeilijk maken: absint alsem, boerenwormkruid, wijnruit, bijvoet en het meest van al salie. Regelmatig geven, maar nooit overdrijven, want de tujon die er in zit is giftig als ze plots een grote hoeveelheid zouden eten. Je moet echter niet te snel ongerust zijn, ik heb ze zelf nog nooit ziek gevoerd en soms bestaat hun dagelijkse kruidenrantsoen voor meer dan een vierde uit deze wormremmers.

Duindoornbessen, vitaminebommen en ideaal om in te vriezen. Ze komen uit de diepvries alsof ze vers geplukt zijn.

Teveel groen is voor kuikens ook niet goed. Smallere pennen en schimmel in de pennen kan daardoor veroorzaakt worden omdat het eiwitandaal te klein wordt. Overdrijven is nooit goed, in niks. Regelmaat is top. Uit ervaring weet je snel hoeveel je best kan geven. Bij mij is gewoonlijk 80% van het gegeven groen na 10 minuten verdwenen. Ze zitten er overigens wel op te wachten. Ik heb niet de indruk dat mijn dieren minder opfokvoer eten omdat ze te veel ander spul krijgen, integendeel. Ik heb wel steeds ondervonden dat het voor grote buff Orpingtons een groot voordeel is als het groen versneden wordt aangeboden, aan hele planten en stukken die te groot zijn om ineens in te slikken wordt maar weinig gewerkt. Ik heb bijvoorbeeld een tijdje geprobeerd om het groen in bundels op te hangen, maar er wordt dan veel minder van gegeten. Met andere rassen is dat misschien minder een probleem.

Voorzie hindernissen in de rennen die maken dat de plagerijen tussen de hanen min-

der worden. Voorzie ook meerdere voerplaatsen om de haantjes die lager in rangorde zijn toch alle kansen te geven. Laat je niet wijsmaken dat dieren die laag in rangorde zitten automatisch geen kans maken om uit te groeien tot een mooi dier. Ze hebben het wel moeilijker natuurlijk. Maak dus de groepen niet te groot en gebruik al je vindingrijkheid opdat iedereen zoveel mogelijk gelijke kansen heeft. Mijn systeem: minstens 2 drinkemmers per hok en nog meer eetbakken. Als er gevoerd wordt moet iedereen een plaatsje vinden waar hij kan eten zonder slaag te krijgen. Als er nog enkele

Gehakselde eikels, kastanjes, walnoten.... Altijd succes.

kuikens blijven rondlopen omdat ze geen plaatsje vinden, dan moet er zonder uitstel een eetbak bijkomen.

In de latere zomermaanden schakel ik over op zaden en bessen in plaats van bladgroen. Volgens mij zit de kracht van planten dan in hun vruchten. Ik verzamel lijsterbessen, meidoornbessen, bottels van gordelroos en van gewone bottelrozen, vlierbessen, vuurdoornbessen, sleedoornbessen en duindoorn. Gewoonlijk 1 of 2 emmers per week, gemengd, voor 40 à 50 volwassen dieren. De rozenbottels en de vuurdoornbessen hebben ze het liefst. De meeste van deze bessen bevatten ook weer caroteen en ook veel vitamine C. Laat in de zomer voer ik ook regelmatig brandnetelzaad. Minstens een keer per week haal ik hier één of twee emmers van op. Ik heb een aantal vaste locaties in een natuurgebied in mijn buurt waarvan ik denk dat ze nooit bespoten worden. Emmer in de linkse hand, handschoen aan de rechterhand, brandnetelsteel tussen de ringvinger en de middenvinger nemen, van onder naar boven ritsen en je hebt een handvol zaden en bladeren. Op de betere vindplaatsen heb ik op 5 à 10

minuten 2 emmers vol. Die strooi ik dan uit in de buitenrennen. Ik heb dan nog 40 à 50 dieren en de dag erna is alles weg. Brandnetelzaad is zeer rijk aan caroteen en het bevat een waardevolle olie. Ik heb ooit in een artikel gelezen dat paardenmensen brandnetelzaad als versnapering aan de paarden geven om de vacht mooi glanzend in topconditie te brengen. Ik geloof daarin. Vroeger, voor ik Orpingtons had, fokte ik goudvinken en die bracht ik in het najaar prachtig door de rui met voornamelijk zaad van brandnetels en van moeraspirea. Door het caroteen van de netels kleurden de goudvinkemannen prachtig rood, net zoals in de natuur, zonder chemische kleurmiddelen.

In de herfst komen de noten erbij. Ik voer kastanjes, paardenkastanjes, eikels en veel walnoten. De bomen heb ik in mijn hokken geplant toen ik met buffs begon, voor extra schaduw. Ik hoef dus niet ver te gaan. Tegen het tentoonstellingsseizoen aan zitten de bijna volwassen hanen nog in kleine groepen bij elkaar. Ik steek dan regelmatig een emmer spul door de hakselaar en dat strooi ik dan in de rennen uit zodat ze de hele dag werk hebben om het

Lijsterbessen: geel, oranje of rood spul = altijd succes

laatste kruimeltje te zoeken. De walnoten hebben ze liefst van al. Noten en kastanjes en eikels brengen grote zware rassen ideaal en gezond op gewicht, zonder dat het moddervette waterzakken worden. Stevige beren krijg je daarmee.

Zorg er ook voor dat ze kunnen zandbaden. Vooral de kuikens die nog opgehokt zitten zonder mogelijkheid om te zandbaden gaan op den duur stereotiep gedrag vertonen en absoluut willen zandbaden. Ze gaan dan zandbaden in het strooisel of gewoon schijnzandbaden in niks, of als ze meel krijgen in voerbakken die groot genoeg zijn, gaan ze al snel leren om in het voer te zandbaden waardoor ze een zeer groot gedeelte van het meel uit de voerbakken gooien. Eens ze dit kennen, gaan ze na een voerbeurt zeer snel zandbaden in de voerbakken omdat die dan nog lekker vol zijn. Een kuiken dat niet kan zandbaden is na enkele dagen doodongelukkig.

Ikzelf heb met alle aangehaalde tips en trucs alleen maar zeer positieve ervaringen, vandaar dat ik ze graag met u deel en hoop dat ook andere fokkers er hun voordeel kunnen uit halen. Heeft u er zelf nog andere en bent u bereid deze ook met collega-fokkers te delen dan zijn deze steeds welkom bij de redactie via redactie@neerhofdieren.be

Rozebottels, van in de vroege zomer tot ver in de winter recht van de struik bruikbaar. Ze zijn vooral verslaafd aan de zaadjes die er in zitten en het vruchtvlees zit bomvol vitamine C. Zolang er rozebottelzaad op de grond ligt gaan de koppen niet meer omhoog.

